

Nr 12.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om visst förtydligande av bestämmelserna rörande återkallande av körkort.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 37 i första kammaren av herr *Lundström* samt nr 52 i andra kammaren av herrar *Carlsson* i Stockholm och *Nihlfors*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om översyn och förslag om förtydligande av bestämmelserna i vägtrafikförordningen beträffande återkallande av körkort, så att körkort icke må indragas som påföljd för fel-parkeringar».

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser om återkallelse av körkort återfinnes i 33 § i 1951 års vägtrafikförordning. Enligt sagda paragraf 1 mom. första stycket skall körkort — av den länsstyrelse, som utfärdat körkortet — återkallas i följande fall:

1. om föraren gjort sig skyldig till brott mot 1 § andra stycket eller 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, d. v. s. till grov vårdslöshet i trafik, rattfylleri eller förande av bil, motorcykel eller traktor med släpfordon vid en alkoholkoncentration i blodet av 0,8 promille eller däröver;

2. om föraren eljest vid färd med motordrivet fordon i något för trafik-säkerheten väsentligt hänseende grovt åsidosatt honom såsom förare åliggande förpliktelser;

3. om föraren genom upprepade förseelser mot de bestämmelser, som i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse meddelats för förare av motordrivna fordon, i väsentlig mån visat bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter dessa bestämmelser; eller

4. om föraren med hänsyn till onyktert levnadssätt eller personliga förhållanden i övrigt icke bör betros med att innehava körkort.

Har emot innehavare av körkort förebragts sådan omständighet, som jämlikt punkterna 2—4 ovan kan föranleda återkallelse av körkortet, men kan det antagas, att han skall låta sig rätta utan sådan åtgärd, må enligt 34 § varning i stället meddelas.

Ytterligare skall länsstyrelsen enligt 33 § 2 mom. vägtrafikförordningen återkalla körkortet, om förarens förutsättningar att föra körkortspliktigt fordon blivit så väsentligt minskade genom sjukdom, skada eller dylikt, att han ur trafiksäkerhetssynpunkt icke vidare bör innehava körkort.

Återkallelse av körkort på grund av straffbelagd förseelse må icke äga rum, förrän frågan om straff för förseelsen blivit avgjord genom lagakraftvunnen dom, såvida ej länsstyrelsen finner uppenbart, att föraren är olämplig att föra körkortspliktigt fordon. Vid prövning av fråga om återkallelse av körkort på grund av förseelse som avses i 33 § 1 mom. 1 stycket 3. vägtrafikförordningen — den bestämmelse som i nu förevarande hänseende är av intresse — skall avseende icke fästas vid förseelse, för vilken föraren dömts mer än två år före begäendet av förseelse, som giver anledning till att frågan om körkortets återkallelse upptages till prövning. Vid återkallelse enligt nämnda punkt skall bestämmas viss tid om minst tre månader och högst två år, efter vars utgång föraren efter ansökan ånyo må kunna erhålla körkort. Besvär över beslut om återkallelse av körkort anföres hos Kungl. Maj:t och avgöres i regeringsrätten. Beslut om varning må ej överklagas.

Från överståthållarämbetet har beträffande dess tillämpning av 33 § 1 mom. första stycket 3. vägtrafikförordningen inhämtats, att ämbetet vid upprepade brott mot parkeringsföreskrifter i ett par fall meddelat förare varning men däremot ej i något fall återkallat körkortet. I en den 2 februari 1954 dagtecknad skrivelse till Motormännens riksförbund, som hos överståthållarämbetet anhållit om ett närmare klargörande av tillämpningen inom ämbetet av berörda stadgande, framhåller överståthållaren J. Hagander, att ämbetet kommer att, efter bedömande av omständigheterna i varje särskilt fall, pröva huruvida körkort skall återkallas, då gällande bestämmelser om parkering åsidosatts i ett visst antal fall under viss tid.

Till belysning av *förutsättningarna för återkallelse* torde följande redogörelse böra lämnas.

Enligt 15 § 3 mom. 1923 års motorfordonsförordning skulle körkort återkallas, om förare vid färd med automobil gjort sig skyldig till grov vårdslöshet eller varit berusad eller eljest sådana förhållanden föreläge, att föraren måste anses olämplig att föra automobil. I huvudsak likartade bestämmelser fanns även i 1916 års automobilförordning.

1927 års motorfordonsföreskrifter yttrade bl. a. följande:

Enligt svensk lagstiftning är återkallelse av körkort icke att betrakta som ett straff, utan som en preventivåtgärd som vidtages för att skydda medborgarna emot den som visat sig farlig för den allmänna säkerheten.

Trafiken med motorfordon är numera omgärdad med åtskilliga säkerhets- och ordningsföreskrifter, vilkas överträdande torde innebära ringa eller ingen fara för det allmänna. Å vissa håll synes emellertid utvecklingen

gå i den riktning, att även överträdelse av sådana mindre viktiga trafikföreskrifter och ordningsbestämmelser, åtminstone vid upprepad förseelse, kan för den felande medföra återkallelse av körkort. Dylika förseelser böra givetvis åtföljas av bestraffning, men någon anledning att därjämte vidtaga den skyddsåtgärd, som indragning av körkort avser att utgöra, torde ej föreligga, eller med andra ord förseelserna ådagalägga ej, att vederbörande saknar de egenskaper, som måste förefinnas för att samhället skall kunna betros honom att föra automobil. Endast när förare i något för trafiksäkerheten väsentligt hänseende åsidosatt honom såsom förare åliggande förpliktelser synes körkortsindragning böra ifrågakomma. Ej heller då bör återkallelse vara obligatorisk. En ytterligare förutsättning härför bör enligt de sakkunnigas mening vara, att förseelsen är av allvarligare karaktär.

I anslutning till vad de sakkunniga föreslagit utformades i 15 § 3 mom. i 1930 års motorfordonsförordning återkallelseinstitutet — i vad detsamma i detta sammanhang är av intresse — på det sätt, att körkort skulle återkallas, om förare vid färd med automobil i något för trafiksäkerheten väsentligt hänseende allvarligen åsidosatt honom såsom förare åliggande förpliktelser eller varit så påverkad av starka drycker, att han kunde antagas ej ha ägt nödigt herravälde över sina handlingar, eller om förare eljest ådagalagt sådana egenskaper, att han icke borde betros att föra automobil. Varning kunde emellertid meddelas i stället för återkallelse, om det fanns anledning antaga, att föraren skulle låta sig rättas utan att återkallelse av körkortet skedde. Dock kunde varning i stället för återkallelse ej meddelas den, som vid färd med automobil varit så påverkad av starka drycker som ovan sagts.

1934 års vägtrafiksakkunniga förordade, att bestämmelsen i 1930 års förordning, enligt vilken körkort skulle indragas, då förare ådagalagt sådana egenskaper, att han icke borde betros med att föra automobil, skulle kompletteras sålunda, att dylika egenskaper skulle ha ådagalagts genom allvarlig förseelse. De sakkunniga anförde, att förseelser mot mindre viktiga trafikföreskrifter och ordningsbestämmelser, vilkas överträdande icke innebure någon fara för det allmänna, icke borde föranleda indragning av körkort.

De sakkunniga förklarade, att de icke kunde ansluta sig till de synpunkter, varåt överståthållarämbetet givit uttryck i en skrivelse den 2 januari 1935 till Kungl. Maj:t med hemställan om sådan ändrad avfattning av bestämmelserna angående körkort, att ett effektivt ingripande mot olämpliga motorfordonsförare genom återkallande av körkort eller förvägrande av nytt körkort icke omöjliggjordes för vederbörande myndigheter. Överståthållarämbetet hade i nämnda skrivelse, bland annat, hänvisat till ett fall, där en person under de senaste åtta åren gjort sig skyldig till ett tjugufemtal förseelser, huvudsakligen mot parkeringsföreskrifterna, och enligt polismyndigheternas uppfattning därigenom klart ådagalagt sin avsikt att i berörda hänseende icke ställa sig gällande bestämmelser till efterrättelse. Det för personen i fråga utfärdade körkortet hade därför återkallats. Emellertid hade beslutet därom blivit upphävt av Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

I proposition nr 213 till 1936 års riksdag yttrade föredragande departementschefen:

De sakkunnigas förslag, att för återkallelse av körkort icke skall kunna åberopas körkortshavarens olämpliga egenskaper, därest ej dessa ådagalagts genom allvarlig förseelse, har mött invändningar från många håll. För min del kan jag ej heller ansluta mig till detta förslag. Enligt min mening bör en person, som genom upprepade förseelser klart ådagalägger sin bristande vilja att ställa sig till efterrättelse för motorfordonsförare i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse utfärdade bestämmelser, ej få innehava körkort, även om icke förseelserna var för sig kunna betecknas såsom allvarliga. För att trygga en dylik tolkning av de nuvarande bestämmelserna har jag låtit vidtaga en mindre jämkning av desamma.

Den åsyftade jämkningen innebar, att den då gällande texten »icke bör betros att föra automobil» utbyts mot texten »icke bör betros med att innehava körkort».

Departementschefen yttrade vidare bl. a.:

I detta sammanhang anser jag mig böra erinra om att enligt nuvarande bestämmelser, vilka i denna del föreslagits bibehållna i oförändrad lydelse, varning må äga rum i stället för återkallelse av körkort, i de fall, då försumlig förare kan antagas låta sig därav rättas och förseelsen ej avser onykterhet vid ratten. Med hänsyn till de svåra ekonomiska konsekvenser, som körkortsindragning kan medföra för särskilt en yrkeschaufför, synes ur humanitär synpunkt varning böra komma till användning i stället för körkortsindragning i alla de fall, då vederbörande myndighet finner författningens syftemål kunna uppnås även med dylik disciplinär åtgärd.

I motioner vid samma riksdag (I: 361, II: 696 och II: 723) förordades de sakkunnigas förslag i förevarande hänseende.

Andra lagutskottet anslöt sig i sitt utlåtande nr 55 över propositionen till departementschefens uppfattning. Fyra reservanter ansågo emellertid, att i den av Kungl. Maj:t föreslagna texten »eller har förare eljest ådagalagt sådana egenskaper» borde efter ordet »eljest» inskjutas orden »genom allvarlig förseelse». Riksdagen biträdde utskottets mening.

I 21 § 1 mom. av 1936 års motorfordonsförordning upptogos härefter med avseende å förare av motorfordon och traktortåg ovanberörda i 15 § 3 mom. av 1930 års motorfordonsförordning meddelade bestämmelser med den jämkning, som av departementschefen förordats.

I motionerna I: 16 och II: 23 till 1938 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av bestämmelserna i 21 § 1 mom. motorfordonsförordningen, att återkallelse skulle ske endast om förare varit så påverkad av starka drycker, att han kunde antagas ej ha ägt nödigt herravälde över sina handlingar eller eljest ådagalagt grov vårdslöshet eller uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom.

I motionerna framhölls bl. a.:

Såväl för den tjänsteställde chauffören som för yrkesutövare, som i sin verksamhet är hänvisad till att föra bil, måste det emellertid framstå

såsom i hög grad orimligt och obilligt att återkallelse av körkort vidtages redan på grund av rena ordningsföreseelser eller andra bagatellföreseelser, såsom lindrigare kollisioner, parkeringsföreseelser, underlåtenhet att giva körriktningstecken, försummelse i fråga om skatte- eller premiebetalning, försummelse av anmälningsskyldighet o. d. Emellertid synes praxis, i varje fall vid upprepande eller sammanträffande av dylika föreseelser, anse förut-sättningar föreligga för återkallelse.

Enligt vår mening bör det icke ifrågakomma, att körkort indragas i andra fall än då föraren ådagalagt grov vårdslöshet vid framförandet av motorfordon, med därmed förbunden risk för andras liv eller egendom.

Andra lagutskottet fann i utlåtande nr 17 tillräckliga skäl icke föreligga att i anledning av motionerna göra någon framställning till Kungl. Maj:t. Utskottet uttalade härvid bl. a., att varken motorfordonsförordningen eller dess förarbeten gäve något stöd för uppfattningen, att körkort skulle kunna indragas på grund av enstaka, ur trafiksäkerhetssynpunkt obetydliga överträdelser av trafikföreskrifter. Enligt utskottets mening kunde icke befo-gade erinringar göras mot den utformning, återkallelseinstitutet erhållit i 1936 års motorfordonsförordning. De i motionerna påtalade förhållandena hänförde sig mera till författningens tillämpning än till dess ordalydelse. Utskottet ville i anslutning till departementschefens uttalanden i propositionen till 1936 års riksdag uttala, att varningsinstitutet borde i görligaste mån komma till användning i stället för återkallelse med hänsyn till körkortsindragningens många gånger förödande ekonomiska konsekvenser.

21 § 1 mom. i 1936 års motorfordonsförordning erhöll ny lydelse genom *förordning den 13 juni 1941* i samband med då vidtagna ändringar i lagen den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon. Reglerna om återkallelse gjordes härvid tillämpliga, förutom å egentliga rattfyllerister, jämväl å personer, som straffades allenast därför, att de vid för hög blodalkoholhalt framfört motorfordon eller traktortåg.

1944 års trafikförfattningssakkunniga fann frågan om en lämplig utformning av bestämmelserna rörande återkallelse av körkort vara vanskelig, bl. a. av den anledningen att återkallelse av körkort kan verka synnerligen olika för olika kategorier av förare, även om återkallelsetiden är lika (SOU 1948: 34, s. 199—200). De sakkunniga fann emellertid, trots berörda olägenhet, att återkallelseinstitutet ej torde kunna undvaras som ett verk-ningsfullt medel för det allmänna till skydd mot förare, som uppenbar-ligen utgör en fara för trafiksäkerheten. Institutet borde jämväl enligt de sakkunnigas mening kunna tillgripas, då en förare genom upprepade för-seelser mot bestämmelser, som meddelats i trafikens intresse, visat sin oförmåga eller bristande vilja att iakttaga dylika bestämmelser.

Å andra sidan höll de sakkunniga före att en återkallelse ej borde ske mer eller mindre automatiskt vid varje fall av överträdelse av de i förevarande avseende gällande bestämmelserna, alltså i regel ej vid engångsföreseelser av mindre allvarlig natur. Åtgärden borde, såvitt angår trafikföreseelser, förbe-

hållas de fall, då föraren åsidosatt trafiksäkerhetens krav eller gällande bestämmelser på sådant sätt att ett utdömt straff ej kunde anses till fyllest för hans rättelse eller förnyad prövning av hans lämplighet som förare vore påkallad.

Av de trafikförfattningssakkunniga utarbetade bestämmelser om återkallelse av körkort upptogs i sak oförändrade i det förslag till vägtrafikförordning, över vilket Kungl. Maj:t genom proposition nr 30 vid 1951 års riksdag begärde riksdagens yttrande. Andra lagutskottet, som behandlade propositionen i sitt utlåtande nr 30, förordade, att stadgandena om återkallelse av körkort utformades på sätt i propositionen föreslagits. Riksdagen godkände utlåtandet.

Utskottet.

Av gällande bestämmelser om uppställning eller parkering av fordon har en del meddelats direkt i trafiksäkerhetens intresse, såsom att uppställning av fordon ej får äga rum i skarp kurva eller på backkrön. Andra parkeringsföreskrifter, t. ex. förbud att parkera i vissa gator eller inskränkning till viss kortare tid av eljest gällande rätt att parkera, är avsedda att tillgodose mer allmänna trafikintressen.

Under förarbetena till 1936 års vägtrafikstadga anslöt sig riksdagen till ett uttalande av departementschefen, att en person, som genom upprepade förseelser klart ådagalägger sin bristande vilja att ställa sig till efterrättelse för motorfordonstrafiken i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse utfärdade bestämmelser, ej bör få inneha körkort, även om icke förseelserna var för sig kan betraktas som allvarliga. Denna ståndpunkt har vidhållits i nu gällande vägtrafikförordning av den 28 september 1951 och där kommit till uttryck i 33 § 1 mom. första stycket 3. Däri stadgas nämligen, att körkort skall återkallas, om förare genom upprepade förseelser mot de bestämmelser, som i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse meddelats för förare av motordrivna fordon, i väsentlig mån visat bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter dessa bestämmelser.

Vad först angår förseelse mot sådana regler om parkering, som meddelats i trafiksäkerhetens intresse, bör frågan om återkallelse av körkort uppenbarligen bedömas efter enahanda grunder, som gäller vid förseelse mot övriga i samma intresse givna regler. Återkallelse av körkort utgör här enligt utskottets mening ett nödvändigt komplement till reglerna om straff.

Beträffande härefter frågan huruvida en lämplig avvägning skett, då bestämmelserna om återkallelse av körkort gjorts tillämpliga även vid förseelser mot parkeringsföreskrifter, som meddelats i trafikens intresse, är till en början att beakta, att stadgandet härom är synnerligen restriktivt formulerat. Vidare kan påföljden inskränkas till varning, därest det kan

antagas, att föraren skall låta sig rätta utan återkallelse. I själva sakfrågan vill utskottet framhålla följande. Särskilt de centrala delarna av våra städer har i regel icke planlagts med tanke på våra dagars motortrafik. Trafikförhållandena blir därför med den ständigt växande trafiken flerstädes alltmer svårbemästrade. Det ankommer på myndigheterna att under hänsynstagande till olika gruppers intressen reglera trafiken t. ex. genom lokala föreskrifter om parkering. Vid brott mot dessa föreskrifter försvåras framkomligheten och anpassningen i trafiken och skapas försämrade betingelser för trafikanterna i gemen. Detta återverkar på säkerheten i trafiken. Nu berörda föreskrifter blir därför, ehuru i första hand givna i trafikens intresse, av betydelse även ur trafiksäkerhetssynpunkt. Även bortsett härifrån kan emellertid, särskilt i våra större städer, förhållandena vara sådana, att enligt utskottets mening inskränkning ej bör göras i de möjligheter myndigheterna nu har att ingripa mot en förare, som genom upprepade förseelser ådagalägger sin bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter givna parkeringsföreskrifter.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 37 och II: 52, icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 mars 1954.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Norman, Sten*, Sunne, Nils Elowsson, fru Svenson, herrar Axel E. Svensson*, Lundgren och Huss;

från a n d r a kammaren: herr Jacobsson i Igelsbo, fru Västberg, herrar Lundberg, Carlsson i Bakeröd, Andersson i Alfredshem, Cassel, Königson* och fru Eriksson i Ängelholm.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.